
HRVATSKI SUSTAV AZILA U 2018.

- NACIONALNI IZVJEŠTAJ* -

Sadržaj

1. Uvodno.....	3
2. Javne politike i zakonodavstvo u području azila.....	3
2.1. Novine u zakonodavstvu i trendovi u javnim politikama.....	3
2.2. Novi podzakonski akti u 2018. na temelju novele Zakona o strancima	5
2.3. Pravilnik o boravku u prihvatnom centru za strance	5
3. Institucionalni kapaciteti.....	6
4. Azil u zakonodavstvu i praksi: pristup sustavu azila, utvrđivanje statusa i prava tražitelja međunarodne zaštite.....	7
4.1. Pristup sustavu azila	7
4.1.1. Vizni režim	7
4.1.2. Pristup teritoriju i sustavu azila	7
4.1.3. Namjere i zahtjevi za traženjem međunarodne zaštite	10
4.1.4. Dublinški postupak.....	11
4.1.5. Postupak premještanja i preseljenja izbjeglica	12
4.2. Ograničenje slobode kretanja.....	12
4.3. Utvrđivanje statusa	13
4.4. Prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite prema ZMPZ-u	16
4.5. Zaštita djece bez pratnje – iz prakse HPC-a	20
4.6. Položaj organizacija civilnog društva aktivnih u području migracija i azila u RH	22
5. Azil u zakonodavstvu i praksi: azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom.....	23
5.1. Integracija u hrvatsko društvo	23

* U ovom Izvješčaju svi pojmovi navode se u muškom rodu te se jednako odnose i na muški i ženski rod.

5.1.2. Integracija izbjeglica preseljenih iz Turske	25
6. Zaključno.....	27

1. Uvodno

Hrvatski pravni centar (HPC) aktivno je uključen u hrvatski sustav azila od 2003. kao provedbeni partner UNHCR-a.

HPC sustavno prati zakonodavstvo i praksu u području azila na temelju čega priprema nacionalne izvještaje o sustavu azila. Do sada je pripremljeno šest izvještaja (za razdoblje 2010.-2012. godine, za 2013., 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu). Izvještaji su dostupni na web stranici HPC-a.¹ Izvještaj za 2018. pripremljen je u ljeto 2019.

U 2018. broj tražitelja međunarodne zaštite u blagom je padu u odnosu na 2017. godinu. Tijekom godine zabilježeno je smanjenje broja tražitelja međunarodne zaštite koji su u Hrvatsku vraćeni na temelju Dublinske uredbe, po kojoj je za ispitivanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom odgovorna prva država članica EU u koju tražitelj uđe. Hrvatska je nastavila s ispunjavanjem kvota iz programa preseljenja izbjeglica iz Turske te njihovom postupnom integracijom u hrvatsko društvo. Godinu je obilježio i vrlo strog granični režim na granici Hrvatske sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom te navodi domaćih, stranih i međunarodnih organizacija civilnog društva i pučke pravobraniteljice o onemogućavanju pristupa teritoriju i sustavu azila u Hrvatskoj (v. više *infra*, naročito pod 4.1.2.).

2. Javne politike i zakonodavstvo u području azila

2.1. Novine u zakonodavstvu i trendovi u javnim politikama

Zakonodavne promjene u azilu održavaju usklađivanje s pravnom stečevinom EU, počevši od Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15; dalje u tekstu: ZMPZ).²

Taj Zakon noveliran je 2018. (Zakon o izmjenama i dopunama ZMPZ-a, NN 127/2017)³, novela je na snazi od 1. siječnja 2018. Odredbe ZMPZ-a su izmijenjene da bi se osigurala njihova efikasnija provedba u praksi te racionalno korištenje raspoloživih stambenih jedinica. Dopunjene su odredbe vezane za gubitak prava na smještaj slijedom čega su razlozi gubitka prava na smještaj prošireni i na slučajeve dugotrajnijeg kontinuiranog izbjivanja iz osiguranog smještajnog prostora te je jasno određeno tko i na koji način odlučuje o gubitku prava na smještaj. Također, izmijenjene su odredbe o tijelu nadležnom za osiguranje smještaja azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom, na način da je kao nadležno tijelo utvrđen Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje. Naime, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje prepoznat je kao tijelo koje ima iskustva u stambenom zbrinjavanju povratnika i izbjeglica te dovoljno znanja i kapaciteta da može preuzeti zadaću osiguravanja smještaja osobama pod međunarodnom zaštitom.

¹ v. <http://www.hpc.hr/category/publikacije-i-izvjestaji/izvjestaji/>

² v. HPC, Hrvatski sustav azila u 2015., srpanj 2016.

³ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_12_127_2880.html

Drugi ključni zakon koji uređuje statusna pitanja stranaca i sastavni je dio propisa koji reguliraju područje migracija i azila je Zakon o strancima (NN 130/11, 74/13, 69/17, 46/18 i 66/19; dalje u tekstu: ZoS). Izmjene i dopune Zakona o strancima (NN 46/18) stupile su na snagu u svibnju 2018. (NN 46/2018)⁴ radi potpunog usklađivanja ZoS-a s Direktivom EU 2016/801 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o uvjetima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, osposobljavanja, volonterstva, razmjene učenika ili obrazovnih projekata i obavljanja poslova *au pair*. Također, izmjenama se žele ukloniti određeni nedostaci važećeg zakonskog teksta uočeni tijekom njegove provedbe (primjerice, u određenim člancima pojam "državljanin treće zemlje" zamijenjen je pojmom "stranac"; redefinirane su okolnosti koje mogu ukazivati na rizik od izbjegavanja obveze napuštanja EGP-a), te s tim u vezi izvršiti određena nomotehnička poboljšanja kako bi se otklonile dvojbe u primjeni pojedinih odredbi.⁵ Izmjene i dopune broje ukupno 41 članak. U siječnju 2019. otvoreno je savjetovanje sa zainteresiranom javnošću za Nacrt prijedloga Zakona o državljanima država članica Europskog gospodarskog prostora i članovima njihovih obitelji. U svom priopćenju MUP⁶ navodi da je ZoS postao preopširan za primjenu, te je stoga potrebno odijeliti dio koji će se odnositi samo na državljane država članica EGP-a i članove njihovih obitelji i dio koji će se odnositi na boravak i rad državljana trećih zemalja.⁷ U Planu zakonodavnih aktivnosti Vlade RH za 2019. godinu⁸ predviđeno je, uz navedeni Zakon koji se odnosi na državljane država članica EGP-a i članove njihovih obitelji, i donošenje novog Zakona o strancima, za koji se može pretpostaviti da će uređivati boravak i rad državljana trećih zemalja.

Javne politike koje se odnose na migracije obilježene su nedostatkom jasnog strateškog opredjeljenja o upravljanju migracijama. Tijekom 2018. godine oformljena je radna skupina za izradu Nacionalne demografske strategije pri Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Strategija bi trebala predviđati i mjere koje se odnose na migracije i međunarodnu zaštitu.

Nova Migracijska politika RH⁹, kao najvažniji strateški dokument za upravljanje migracijama, još uvijek nije donesena, što otvara pitanje koje je usmjerenje RH u odnosu na migracije.

⁴ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_05_46_860.html

⁵ <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=6996>

⁶ <https://mup.gov.hr/vijesti-8/prijedlog-zakona-o-drzavljanima-drzava-clanica-egp-a-i-clanovima-njihovih-obitelji-upucen-u-hrvatski-sabor/283285>

⁷ Zakon o državljanima država članica Europskog gospodarskog prostora i članovima njihovih obitelji (NN 66/19) stupio je na snagu 18. srpnja 2019. za vrijeme pisanja ovog izvještaja.

⁸ <https://zakonodavstvo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti//Plan%20zakonodavnih%20aktivnosti%20za%202019.%20godinu.pdf>

⁹ Posljednja Migracijska politika RH donesena je za razdoblje od 2013. do 2015. godine

2.2. Novi podzakonski akti u 2018. na temelju novele Zakona o strancima

Na temelju izmjenjenog ZoS-a u 2018. doneseni su sljedeći podzakonski akti: Pravilnik o načinu utvrđivanja tehničkih uvjeta za primjeren smještaj učenika i dokumentaciji koju je potrebno priložiti zahtjevu za odobrenje privremenog boravka u svrhu srednjoškolskog obrazovanja kroz program razmjene učenika (NN 99/2018)¹⁰, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o statusu i radu državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj (NN 116/2018)¹¹, Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2019. (NN 116/2018)¹², Pravilnik o postupku i uvjetima ugošćavanja istraživača državljana trećih zemalja (NN 114/2018)¹³, Pravilnik o boravku u prihvatnom centru za strance (NN 101/2018, v. više pod 2.3.)¹⁴, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu utvrđivanja uvjeta za ulazak i boravak u Republici Hrvatskoj državljana država članica Europskog gospodarskog prostora i članova njihovih obitelji (NN 101/2018)¹⁵, Odluka o izmjenama Odluke o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018. (NN 71/2018)¹⁶, Pravilnik o postupanju prema državljanima trećih zemalja (NN 68/2018)¹⁷ i Pravilnik o besplatnoj pravnoj pomoći u postupku povratka (NN 57/2018)^{18, 19}.

2.3. Pravilnik o boravku u prihvatnom centru za strance

Pravilnik o boravku u prihvatnom centru za strance (dalje: Pravilnik) donesen je u studenom 2018. i zamijenio je dotadašnja Pravila boravka u Prihvatnom centru za strance. Pravilnikom se utvrđuje način prihvata, smještaja, boravka i kretanja državljana trećih zemalja u prihvatnom centru za strance²⁰, određuje se raspored dnevnih aktivnosti državljana trećih zemalja te njihova prava i obveze za vrijeme boravka. Pravilnik se odnosi na Prihvatni centar za strance Ježevo te Tranzitno prihvatne centre za strance Trilj i Tovarnik. Javno savjetovanje o Pravilniku zatvoreno je u kolovozu 2018., no izvješće o provedenom savjetovanju objavljeno je nakon što je Pravilnik već stupio na snagu. Najviše komentara na predloženi Pravilnik objavile su organizacije civilnog društva, Ured pučke pravobraniteljice i

¹⁰ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_11_99_1925.html

¹¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2313.html

¹² https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2310.html

¹³ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_114_2219.html

¹⁴ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_11_101_1970.html

¹⁵ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_11_101_1971.html

¹⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_08_71_1455.html

¹⁷ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_07_68_1403.html

¹⁸ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_06_57_1171.html

¹⁹ Ističemo važnost Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o statusu i radu državljana trećih zemalja u Republici Hrvatskoj, Pravilnika o boravku u prihvatnom centru za strance, Pravilnika o postupanju prema državljanima trećih zemalja i Pravilnika o besplatnoj pravnoj pomoći u postupku za područje neregularnih migracija i azila kojima se bavi HPC.

²⁰ U Prihvatnom centru za strance i tranzitno prihvatnim centrima mogu biti smješteni državljanima trećih zemalja kojima je ograničena sloboda kretanja sukladno Zakonu o strancima. U navedenim centrima mogu biti smješteni i tražitelji međunarodne zaštite sukladno uvjetima iz ZMPZ-a (v. više *infra*).

posebna pravobraniteljstva, a u odnosu na smještaj djece bez pratnje u prihvatne centre, kao i na ograničenje posjeta odvjetnika strancima smještenim u prihvatnim centrima. Prema odredbama novog Pravilnika, odvjetnik se, kao i druge osobe i predstavnici organizacija, mora najaviti centru pisanim putem najmanje dva dana ranije te dobiti odgovarajuću ovlast o pristupu (članci 22. i 26. Pravilnika). Također, od predlagatelja Pravilnika se tražila veća usklađenost odredaba Pravilnika sa standardima Europskog odbora za sprečavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). Većina predloženih komentara nije prihvaćena. Pučka pravobraniteljica ističe da ostaje nejasno odnose li se ograničenja pristupa predstavnicima humanitarnih i drugih organizacija za zaštitu ljudskih prava, i na pučkog pravobranitelja, odnosno NPM, zbog čega je MUP najavio kako će žurno izmijeniti osporavane odredbe.²¹

3. Institucionalni kapaciteti

U 2018. i nadalje je glavno tijelo za provedbu politike azila Ministarstvo unutarnjih poslova (dalje u tekstu: MUP). Pitanja stranaca, tražitelja međunarodne zaštite i osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom u nadležnosti su Uprave za upravne i inspeksijske poslove u okviru koje je ustrojen Sektor za upravne poslove, strance i državljanstvo, a unutar Sektora Služba za strance i azil, sa sljedećim odjelima: Odjel za statusna pitanja stranaca, Odjel za azil, Odjel za vize te Prihvatilište za tražitelje međunarodne zaštite. Tijekom 2018. godine u Odjelu za azil i Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite zaposleni su dodatni službenici – 1 novi službenik je zaposlen, a 2 su premještena u Odjel za azil. Također, 2 nova službenika i 2 namještenika zaposlena su u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu.²²

Protiv odluke MUP-a moguće je pokrenuti upravni spor pred jednim od četiri upravna suda (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek), a u sporu odlučuje sudac pojedinac. Na Upravnom sudu u Zagrebu postupno dolazi do specijalizacije sudaca za područje azila i migracija.

²¹ Izvješće Pučke pravobraniteljice za 2018. godinu (<http://ombudsman.hr/hr/component/jdownloads/send/84-2018/1534-izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2018-godinu>)

²² Dopis Ministarstva unutarnjih poslova, Uprave za upravne i inspeksijske poslove, Službe za strance i azil, od 28. siječnja 2019. (dokumentacija HPC-a)

4. Azil u zakonodavstvu i praksi: pristup sustavu azila, utvrđivanje statusa i prava tražitelja međunarodne zaštite

4.1. Pristup sustavu azila

4.1.1. Vizni režim

Prema podacima MVEP-a²³ u 2018. izdane su ukupno 58.484 hrvatske vize za tranzit ili za namjeravani boravak na području Hrvatske koji ne prelazi 90 dana u svakom razdoblju od 180 dana. Sve izdane vize odnose se na vize za kratkotrajni boravak (C). Izjavljeno je 27 žalbi na odluku o odbijanju vize, a nadležne službe MVEP-a donijele su 24 rješenja o odbijanju žalbe, dok je u jednom predmetu poništeno rješenje prvostupanjskog tijela (DM/KU) o odbijanju te je zahtjev vraćen na ponovno rješavanje, u jednom predmetu žalbeni postupak je obustavljen (zbog izdavanja vize o novom zahtjevu), a u jednom predmetu žalbeni postupak još uvijek traje.

4.1.2. Pristup teritoriju i sustavu azila

U veljači 2018. organizacije civilnog društva predstavile su četvrti izvještaj o nasilnim i nezakonitim vraćanjima izbjeglica iz RH.²⁴ Izvještaj je rezultat suradnje Centra za mirovne studije, Inicijative Dobrodošli!, udruge Are You Syrious? i kolektiva No Name Kitchen. U izvještaju su iznesena prikupljena svjedočanstva osoba koje su jednom ili više puta vraćene iz Hrvatske u Srbiju. Organizacije su upozorile na praksu vraćanja osoba iz Hrvatske u Srbiju uhvaćenih u neregularnom prelasku državne granice, s granice i iz dubine teritorija, a bez provedbe individualnog postupka uz prisustvo prevoditelja propisanog ZoS-om. Aktivisti su upozorili da se radi o sustavnom i kontinuiranom onemogućavanju pristupa teritoriju i sustavu azila. Nadalje, u izvještaju se navode sljedeći iskazi migranata o postupanju hrvatskih policijskih službenika: prekoračenje ovlasti policijskih službenika, različiti oblici verbalnog i fizičkog nasilja, vrijeđanje, oduzimanje vrijednosti i osobnih stvari, uništavanje osobnih stvari te protjerivanje unatoč eksplicitnom traženju međunarodne zaštite u Hrvatskoj. U izvještajima se upozorava na nasilno ponašnje policijskih službenika i prema djeci bez pratnje te drugim ranjivim skupinama migranata kao što su obitelji. Izvještaj sadržava i fotografije uništenih osobnih stvari migranata te ozljeda.

Pučka pravobraniteljica u svom izvještaju za 2018. godinu upozorava na nezakonitu praksu protjerivanjima migranata uz uporabu sredstava prisile i zanemarivanje njihove potrebe za

²³ Dopis Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Uprave za konzularne poslove, Sektora za vize i strance, Službe za vize od 28. siječnja 2019., KLASA: 217-01/19-01/7, URBROJ: 521-V-02-01/MZ-19-02 (dokumentacija HPC-a)

²⁴ Izvještaj je dostupan na sljedećoj web stranici: <http://welcome.cms.hr/index.php/hr/2018/07/30/izvjestaji-o-nasilju-i-nezakonitim-vracanjima-izbjeglica-iz-rh/>

međunarodnom zaštitom.²⁵ Kraj 2017. godine obilježio je tragičan događaj u kojem je život izgubila djevojčica iz Afganistana stara šest godina. Njena obitelj je u ožujku 2018. ponovno ušla u RH i zatražila međunarodnu zaštitu te je odmah smještena u Tranzitno prihvatni centar u Tovarniku gdje im je bila ograničena sloboda kretanja. Obitelj je ranije zastupala odvjetnica s kojom su potpisali punomoć, no odvjetnici su bili onemogućeni posjeti kao i komunikacija s obitelji. Navedeni slučaj izazvao je brojne polemike, a osobito stoga jer se radi o obitelji koja je bila izložena velikoj traumi.²⁶ Odvjetnica obitelji zatražila je od Europskog suda za ljudska prava donošenje privremene mjere pozivajući se na kršenje članka 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda uz tvrdnju da je smještaj u Tranzitno prihvatnom centru u Tovarniku neadekvatan te je tražila od Suda da joj se omogući komunikacija s obitelji. Sud je tri puta donosio privremenu mjeru i nalagao premještanje obitelji u odgovarajući smještaj tražeći pri tome i obrazloženja od Vlade RH.²⁷ Obitelj je u detenciji provela ukupno 75 dana. Konačno, Sud je 11. svibnja 2018. uzeo u razmatranje slučaj M.H. i drugi protiv Hrvatske (zahtjev broj 15670/18)²⁸, u kojem će odlučivati predstavlja li smještaj obitelji u Tranzitno prihvatni centar u Tovarniku nečovječno ili ponižavajuće postupanje prema članku 3. Konvencije, je li lišenje slobode bilo zakonito, tj. u skladu s člankom 5(1)(f) Konvencije, predstavlja li smještaj i boravak obitelji u Tranzitno prihvatnom centru povredu njihovog prava na poštivanje privatnog i obiteljskog života (članak 8. Konvencije), jesu li bili podvrgnuti kolektivnom protjerivanju bez pojedinačne procjene njihovih okolnosti (povreda članka 4., Protokola 4), je li povrijeđen članak 14. Konvencije (zabrana diskriminacije) te predstavlja li nepoštivanje privremenih mjera Suda i onemogućavanje kontakta obitelji s odvjetnicom povredu članka 34. Konvencije (prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva).

Početakom 2018. pučka pravobraniteljica dostavila je glavnom državnom odvjetniku na nadležno postupanje sve informacije koje je prikupila o tragičnom događaju. Osim informacija o navedenom slučaju, pravobraniteljica je u dopisu detaljno navela podatke i zaključke do kojih je došla u ranijim predmetima. Oni ukazuju na osnovu sumnje da MUP nije proveo učinkovitu istragu o navodima o postupanju prema neregularnim migrantima te je

²⁵ v. bilješku 21.

²⁶ <https://www.jutarnji.hr/globus/Globus-politika/tajni-policijski-rat-protiv-male-mrtve-madine-prvo-su-afganistanku-6-otjerali-prema-srbiji-i-pala-je-pod-vlak-sad-su-njezinu-obilje-lisili-slobode/7200504/> ;
<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/odvjetnica-obilje-male-madine-podnosi-tuzbu-ustavnom-sudu-ponizavaju-ih-necovjecno-se-ponasaju-prema-njima-povrijedeno-im-je-pravo-na-slobodu/7208610/>;
<https://vijesti.rtl.hr/potruga/2989503/obilje-tragicno-poginule-madine-i-dalje-iza-resetaka-nije-kao-zatvor-ovo-jest-zatvor/>

²⁷ [https://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/europski-sud-za-ljudska-prava-odmah-promijenite-postupanje-prema-obilje-malene-madine](https://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/europski-sud-za-ljudska-prava-odmah-promijenite-postupanje-prema-obilje-malene-madine;); <https://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/europski-sud-za-ljudska-prava-po-treci-puta-poziva-mup-da-ukine-detenciju-obilje-poginule-djevojci-madine>

²⁸ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-183485>

potrebno utvrditi postoji li u njima elemenata kažnjivog djela.²⁹ U lipnju 2018. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK) odbacio je kaznenu prijavu podnesenu protiv policijskih službenika RH zbog više kaznenih djela počinjenih 21. studenoga 2017. u blizini graničnog prijelaza s Republikom Srbijom, kojom prilikom je život izgubila djevojčica iz Afganistana, a koju je podnijela odvjetnica obitelji.³⁰

Pučka pravobraniteljica ponovno je upozorila na nezakonita protjerivanja migranata te na otežani pristup traženju međunarodne zaštite. Pučka pravobraniteljica upozorila je i da joj je po prvi put, i to u više navrata tijekom 2018., MUP uskratio neposredan pristup podacima, iako na njih ima pravo na temelju Zakona o tajnosti podataka, Zakona o pučkom pravobranitelju i Zakona o nacionalnom preventivnom mehanizmu. Također navodi da je uskrata podataka, do koje je došlo u policijskim postajama Glina, Gvozd, Cetingrad, Karlovac i Donji Lapac, dovela do grubog kršenja propisa koji joj omogućuju uvid u te podatke, dok je pravobraniteljica onemogućena u radu. No, indikativno je kako joj je pristup ovim podacima i dalje neometan u obilascima koji su vezani uz druge skupine osoba, ne i migrante. Dopis je uputila Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora u povodu sjednice (v. više *infra*).³¹

U listopadu 2018. održana je tematska sjednica Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora na temu „Rasprava o stanju migracija i međunarodne zaštite migranata u Republici Hrvatskoj“. Na sjednici su nazočili pučka pravobraniteljica, pravobraniteljica za djecu, predstavnici nadležnih ministarstava i drugih državnih institucija, predstavnici UNHCR-a i UNICEF-a, Hrvatskog pravnog centra, Centra za mirovne studije i Udruge Are you Syrious?. Zaključak sjednice Odbora je da Hrvatska ne pripada zemljama koje ekstremnim sredstvima sprječavaju kretanje migranata niti zemljama s antimigrantskim raspoloženjem, no potrebno je ispitati poštivanje međunarodnih konvencija o zaštiti ljudskih prava migranata osobito u dijelu koji se odnosi na uporabu sile i vatrenog oružja. Također, na sjednici Odbora je istaknuto da Hrvatska ne smije dopustiti ponavljanje nedovoljno transparentno istraženih slučajeva jer takvo postupanje koje nije u skladu s međunarodnim konvencijama može naštetiti ugledu i interesima Hrvatske. Na sjednici Odbora je istaknuta nužnost poboljšanja međusobne komunikacije svih institucija u čijoj su nadležnosti pojedini aspekti zaštite prava migranata te važnost dostupnosti potrebnih informacija Uredu pučke pravobraniteljice.³²

²⁹ <http://ombudsman.hr/hr/npm-novosti/cln/1263-pravobraniteljica-dostavila-dorh-u-sve-informacije-o-okolnostima-pogibije-madine-husseini-modulnpm>

³⁰ http://www.dorh.hr/01_06_2018

³¹ http://ombudsman.hr/hr/npm-novosti/cln/1456-migracije-prituzbe-na-policijsko-nasilje-i-dalje-nisu-istrazene?fbclid=IwAR1Os3HGikENrlaLKilV0AuBcnWa05DSKmrq_P14SRncV2bLk2_RkZcyNYA; v. bilješku 21.

³² <https://www.sabor.hr/hr/press/priopcenja/u-saboru-odrzana-tematska-sjednica-o-stanju-migracija-i-medunarodnoj-zastiti>

4.1.3. Namjere i zahtjevi za traženjem međunarodne zaštite

Namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu stranac može izraziti, usmeno ili pismeno, prilikom obavljanja granične kontrole na graničnom prijelazu ili u policijskoj upravi, policijskoj postaji, u Prihvatnom centru za strance ili tranzitno prihvatnim centrima, ako se već nalazi na području RH. Iznimno, u izvanrednim okolnostima namjera se može izraziti i u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite (čl. 33. st. 1. – 3. ZMPZ-a). Izražavanjem namjere osoba dobiva status tražitelja međunarodne zaštite, dakle i sva prava zajamčena ZMPZ-om.

Prema podacima MUP-a,³³ u 2018. ukupno je 1.068 osoba izrazilo namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu (763 osoba muškog i 305 ženskog spola). Najveći broj osoba iskazao je namjeru u dobnoj skupini 18-34 godine (372 osoba muškog i 109 osoba ženskog spola), većinom podrijetlom iz Afganistana (84), Irana (79), Alžira (67) i Sirije (65). Namjeru je iskazalo i 256 djece u dobi do 13 godine (151 muškog i 105 ženskog spola), većinom podrijetlom iz Afganistana (88), Sirije (72), Irana (34) i Iraka (28). U dobnoj skupini 14-17 godina, ukupno su 103 osobe iskazale namjeru za traženjem međunarodne zaštite (75 muškog i 28 ženskog spola), najviše podrijetlom iz Afganistana (30) i Sirije (31). Namjeru su iskazale ukupno 224 osobe u dobnoj skupini 35-64 godine (163 muškog i 61 ženskog spola), najviše podrijetlom iz Sirije (54), Afganistan (33) i Irana (26). Zabilježene su i četiri namjere osoba starijih od 65 godina.

Najveći broj namjera izražen je u policijskim upravama/policijskim postajama (868), potom u postajama granične policije (123), u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite u Kutini (36), u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu (26) i u Prihvatnom centru za strance (15).

Zahtjev za međunarodnom zaštitom podnijelo je ukupno 916 osoba, od čega 641 muškaraca i 275 žena. Prema državljanstvima, najviše je tražitelja podrijetlom iz Sirije (200), Afganistana (191), i Irana (135), većina u dobnoj skupini od 18 do 34 godine (323 muškarca i 99 žena). U dobnoj skupini do 13 godina bilo je 224 djece tražitelja, 129 muškog i 95 ženskog spola, najviše podrijetlom iz Afganistana (72) i Sirije (69). U 2018. evidentirano je 64 djece bez pratnje.

Tijekom 2018. namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu izrazio je manji broj osoba nego 2017. godine kada je namjeru izrazilo 1.887 osoba, dok u broju podnesenih zahtjeva za međunarodnu zaštitu nema većih odstupanja u odnosu na 2017. godinu (ukupno 955 podnesenih zahtjeva za međunarodnu zaštitu).³⁴

³³ v. bilješku 22.

³⁴ v. Hrvatski sustav azila u 2017. godini – Nacionalni izvještaj, dostupan na <http://www.hpc.hr/wp-content/uploads/2018/10/Nacionalni-izvjestaj-o-sustavu-azila-2017.pdf>

4.1.4. Dublinski postupak

Prema podacima MUP-a,³⁵ tijekom 2018. po dublinskom postupku Hrvatska je zaprimila 1263 zahtjeva za prihvata, a vraćeno je 126 osoba (tri vodeće države su: Austrija (50), Njemačka (24) i Slovenija (19)), što u odnosu na 2017. godinu predstavlja povećanje broja zahtjeva za prihvata, a pad broja osoba koje su vraćene u RH.³⁶ Najčešći kriterij za određivanje Hrvatske kao odgovorne države članice za ispitivanje zahtjeva bili su: ponovni prihvata na temelju članka 18. stavak 1. točka b) Dublinske uredbe, kada je tražitelj prethodno podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu u RH te članka 18. stavak 1. točka c) kad je tražitelj napustio RH tijekom postupka za međunarodnu zaštitu; prihvata na temelju članka 13., zbog neregularnog ulaska tražitelja u RH kao prvu državu članicu i prihvata na temelju članka 12., kada je tražitelj ušao na područje EU na temelju vize. Na temelju diskrecijske klauzule – humanitarna klauzula (članak 17., stavak 1. Dublinske uredbe) evidentirana su dva ulazna zahtjeva za prihvata.

Prema saznanjima HPC-a iz prakse pružanja pravne pomoći tražiteljima, neki su tražitelji u drugim državama boravili mjesecima i postupno se integrirali u novu zajednicu da bi gotovo preko noći bili vraćeni u Hrvatsku u kojoj postupak utvrđivanja izbjegličkog statusa kreće ispočetka. Nerijetko je dolazilo i do odvajanja obitelji i srodnika, te posljedično do veće ranjivosti osoba i pogoršanja njihovog psihičkog stanja.

Tijekom 2018. Hrvatska je podnijela 253 zahtjeva prema Dublinskoj uredbi (*take back, take charge, info request* i zahtjevi za preispitivanjem), a transferirano je ukupno 10 osoba (4 u Švedsku, 3 u Njemačku, 1 u Bugarsku, 1 u Švicarsku i 1 u Italiju), što predstavlja i povećanje broja zahtjeva i transferiranih osoba u odnosu na 2017. godinu.³⁷ Primjenjivani kriteriji bili su: članak 18., stavak 1., točka b) Dublinske uredbe (obveza prihvata podnositelja zahtjeva koji je zahtjev podnio u drugoj državi članici); prihvata na temelju članka 12., kada je tražitelj ušao na područje EU na temelju vize; prihvata na temelju članka 13., zbog neregularnog ulaska tražitelja u neku drugu državu članicu EU kao prvu državu ulaska u EU; prihvata na temelju članaka 8. i 9. vezano uz spajanje obitelji. Prosječno trajanje postupka od podnošenja zahtjeva do stvarnog premještanja u drugu državu članicu je tri mjeseca, a prosječno vrijeme od trenutka kada druga država članica prihvati odgovornost do stvarnog premještanje je dva mjeseca.³⁸

Prema ZMPZ-u, strancu u transferu može se ograničiti sloboda kretanja samo radi osiguranja provedbe primopredaje drugoj državi članici EGP-a, ako se ocijeni da postoji rizik

³⁵ v. bilješku 22.

³⁶ v. bilješku 34.

³⁷ Ibid.

³⁸ v. bilješku 22.

od bijega. U 2018. u dva slučaja iskorištena je ta mogućnost, iz razloga postojanja značajnog rizika od bijega. Također, transfer je odgođen za tri osobe zbog bijega prije transfera.³⁹

Prema dostavljenim podacima za 2018. godinu, MUP raspolaže s osam stacionarnih EURODAC (*Live scan*) uređaja (tri u Prihvatilištu u Zagrebu, jedan u Prihvatilištu u Kutini, po jedan u Tranzitno prihvatnim centrima u Tovarniku i Trilju te dva u Prihvatnom centru za strance) i s 24 prijenosna EURODAC uređaja koji su raspoređeni po policijskim upravama/postajama diljem RH. Od listopada 2017. godine svi otisci prstiju uzimaju se putem EURODAC *Live scan* uređaja. Ako osobu nije moguće prepratiti do policijske uprave ili se uređaj ne može dovesti do policijske postaje gdje se osoba nalazi, otisci prstiju se uzimaju na papiru te skeniraju putem uređaja.⁴⁰

4.1.5. Postupak premještanja i preseljenja izbjeglica

Tijekom 2018. godine nije bilo premještanja iz Grčke i Italije, iako su bili organizirani transferi, osobe se nisu pojavile u dogovoreno vrijeme za transfer. Ukupna obveza za premještanje iz Italije i Grčke je 1 433 osobe, do kraja 2017. uspješno je premještena 81 osoba (60 iz Grčke i 21 iz Italije).⁴¹

Iz Turske u Hrvatsku preseljeno je ukupno 112 osoba tijekom 2018. i svi su državljani Sirije. Preseljene su četiri osobe s posebnim potrebama (osobe s invaliditetom). Prosječno trajanje postupka preseljenja je šest mjeseci.⁴²

4.2. Ograničenje slobode kretanja

Prema podacima MUP-a,⁴³ tijekom 2018., sloboda kretanja smještajem u Prihvatni centar za strance ograničena je za 15 tražitelja, svi su bili muškarci, a što predstavlja velik pad broja tražitelja smještenih u Prihvatni centar za strance u odnosu na 2017. godinu.⁴⁴ Zakonska osnova za smještanje tražitelja jest članak 54. ZMPZ-a: sprječavanja zloupotrebe postupka ako se na temelju objektivnih kriterija, koji uključuju i mogućnost pristupa postupku odobrenja međunarodne zaštite, osnovano sumnja da je namjera izražena tijekom postupka prisilnog udaljenja radi onemogućavanja daljnjeg postupanja (10 osoba); zaštita nacionalne sigurnosti ili javnog poretka Republike Hrvatske (3 osobe); osiguranje provedbe primopredaje drugoj državi članici EGP-a ako se ocijeni da postoji rizik od bijega (2 osobe). Prema zemljama podrijetla, sloboda kretanja je ograničena najviše državljanima Turske (8), Alžira (2), Afganistana (1), Albanije (1), Irana (1), Libije (1) i Palestine (1). Mjere ograničenja slobode kretanja u prosjeku se izriču u trajanju od tri mjeseca.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ v. bilješku 34.

Tijekom 2018. doneseno je ukupno 84 rješenja o ograničenju kretanja na temelju ZMPZ-a (19 je donijelo Prihvatilište za tražitelje međunarodne zaštite, 2 Odjel za azil i 63 policijske uprave/postaje).

U Prihvatnom centru za strance Ježevo nije bilo smještene djece bez pratnje tražitelja međunarodne zaštite, kao ni one u pratnji.

Prema podacima Uprave za granicu⁴⁵ tijekom 2018. u Prihvatnom centru za strance Ježevo bilo je smješteno ukupno 535 osoba (448 osoba muškog i 55 ženskog spola), od toga 32 djece (20 muškog spola i 12 ženskog spola). Prema državljanstvu, najviše osoba bili su državljani Turske (245), Albanije (48) i Irana (41). Prosječno trajanje smještaja bilo je 24 dana, a za djecu 17 dana.

U Tranzitno prihvatnom centru u Tovarniku tijekom 2018. bilo je smješteno ukupno 108 osoba (65 muškog i 43 osobe ženskog spola), od kojih su 41 bila djeca (v. *supra* slučaj M.H. protiv RH). Prema državljanstvu, smještene su bile osobe iz Afganistana (66), Irana (29), Iraka (5), Sirije (5) i Pakistana (3). Prosječno trajanje smještaja bilo je 25 dana.

U Tranzitno prihvatnom centru u Trilju, bile su smještene ukupno 284 osobe (246 muškog i 38 ženskog spola), od čega je bilo 37 djece, što predstavlja značajan porast broja smještenih osoba u odnosu na 2017. godinu.⁴⁶ Najviše osoba bilo je iz Irana (86), Turske (69), Sirije (33), Pakistana (32) i Iraka (19). Prosječno trajanje smještaja bilo je 12 dana.

Tijekom 2018. za šest tražitelja međunarodne zaštite doneseno je rješenje o ograničenju kretanja alternativom detenciji – osobnim pristupanjem u Prihvatilište u određeno vrijeme. Izricanje alternativnih mjera ograničenju slobode kretanja smještanjem u Prihvatni centar za strance ili tranzitno prihvatne centre smatramo dobrom praksom.

4.3. Utvrđivanje statusa

Tijekom 2018. MUP je riješio 572 zahtjeva (v. tablicu 1).

Tablica 1: statistički podaci o rješavanju zahtjeva za međunarodnom zaštitom (podaci iz siječnja 2019.)

Zahtjevi riješeni u I. stupnju	Azil	225
	Supsidijarna	21
	Odbačeni	140
	Odbijeni	186
	Ukupno	572

⁴⁵ Dopis Ministarstva unutarnjih poslova, Uprave za granicu, od 6. veljače 2019., KLASA: NK-212-01/19-04/15, URBROJ: 511-01-63-19-2 (dokumentacija HPC-a)

⁴⁶ v. bilješku 34.

Izvor: dopis MUP-a od 28.1.2019. (dokumentacija HPC-a)

Tijekom 2018. u upravnom postupku (MUP) i upravnom sporu odobreno je ukupno 240 azila i 25 supsidijarnih zaštita. Prema zemljama podrijetla, azil je odobren državljanima Afganistana (6), Bangladeša (3), bez državljanstva (2), Egipta (4), Eritreje (2), Iraka (34), Irana (10), Jemena (3), nepoznatog državljanstva (2), Nigerije (2), Pakistana (1), Palestine (3), Sirije (169), Somalije (1) i Turske (31). Supsidijarna zaštita odobrena je državljanima Afganistana (1), Sirije (23) i Sudana (1). Većinom se radilo o osobama muškog spola (v. tablicu 2).

Tablica 2: statistički podaci o odobrenim zaštitama MUP-a, prema spolu i dobi

Vrsta zaštite	Spol	Dob	2018.
Azil	M	0-13	42
		14-17	14
		18-34	65
		35-64	31
	M ukupno		152
	Ž	0-13	35
		14-17	14
		18-34	17
		35-64	21
		65 i više	1
Ž ukupno		88	
Ukupno azil			240
Supsidijarna zaštita	M	0-13	6
		14-17	3
		18-34	0
		35-64	4
	M ukupno		13
	Ž	0-13	8
		14-17	0
		18-34	2
35-64		2	
Ž ukupno		12	
Ukupno supsidijarna zaštita			25
Sveukupno			265

Izvor: dopis MUP-a od 28.1.2019. (dokumentacija HPC-a)

U ubrzanom postupku na temelju članka 31., stavaka 8. Direktive 2013/32/EZ MUP je odlučivao u 83 slučajeve. U 2018. godini na temelju koncepta sigurne treće zemlje doneseno je 8 odluka koje su obuhvaćale ukupno 29 osoba.

Što se tiče odlučivanja upravnih sudova u upravnim sporovima pokrenutim tužbom protiv rješenja MUP-a, najviše je sporova pokrenuto pred Upravnim sudom u Zagrebu, koji je zaprimio ukupno 229 predmeta (183 predmeta u postupku odobrenja međunarodne zaštite, 36 predmeta o odlučivanju po tužbama protiv ograničenja kretanja i 10 predmeta o izdavanju potvrde o stjecanju prava na rad). Od ukupnog broja u postupku odobrenja međunarodne zaštite, u 151 slučajeve odbijen je tužbeni zahtjev, a u 29 slučajeve usvojen. U jednom slučaju tužba je odbačena, u jednom slučaju je ustupljena, a u jednom slučaju je obustavljen postupak. U odlučivanju po tužbama protiv ograničenja kretanja tužbeni zahtjev je odbijen u 24, a usvojen u 11 slučajeve. Tužba je odbačena u jednom slučaju. U odlučivanju po tužbama u postupku izdavanja potvrde o stjecanju prava na rad, u osam slučajeve tužba je odbijena, a u dva slučaja postupak je obustavljen.

Upravni sud u Rijeci odlučivao je u dva predmeta međunarodne zaštite – u jednom predmetu odbijen je tužbeni zahtjev, a u drugom predmetu spor je obustavljen. Upravni sud u Splitu nije zaprimio ni jedan predmet u postupku odobrenja međunarodne zaštite, no imaju jedan predmet iz 2017. koji je u radu. Upravni sud u Osijeku u 2018. odlučivao je u ukupno 10 predmeta u postupku odobrenja međunarodne zaštite te je u svih 10 odbijen tužbeni zahtjev. Također, odlučivao je u 10 predmeta ograničenja slobode kretanja tražiteljima međunarodne zaštite u kojima je u 9 predmeta tužbeni zahtjev odbijen, a u jednom predmetu usvojen.⁴⁷

Tijekom 2018., Visoki upravni sud zaprimio je 55 predmeta, a riješio 49, i to u slučajevima međunarodne zaštite (primljeno 40, odbijeno 32, usvojeno 2, obustavljen 1, neriješenih 5) i određivanja ograničenja kretanja (primljeno 15, odbijeno 14 i neriješen 1).⁴⁸

Što se tiče izvođenje dokaza u postupku utvrđivanja statusa, prema saznanjima HPC-a, i nadalje se u praksi dokazi ne izvode vještačenjem, iako navodi pojedinih tražitelja ukazuju na to da se radi o potencijalnim žrtvama mučenja ili nečovječnog i nehumanog postupanja.⁴⁹ HPC u kontinuitetu od 2010. godine provodi projekt „Zaštita žrtava mučenja među ranjivim skupinama migranata“⁵⁰ u okviru kojeg se prepoznatim žrtvama mučenja pruža individualna psihološka pomoć i podrška te se stručna mišljenja psihologa koriste kao dokaz u postupku odobrenja međunarodne zaštite.

⁴⁷ Dopisi Upravnog suda u Zagrebu (od 11.3.2019.), Rijeci (od 10.1.2019.), Splitu (od 28.1.2019.) i Osijeku (od 28.2.2019.) (dokumentacija HPC-a).

⁴⁸ Dopis Visokog upravnog suda u Zagrebu od 14.1.2019. (dokumentacija HPC-a)

⁴⁹ Dokumentacija HPC-a.

⁵⁰ <http://www.hpc.hr/2016/01/04/zastita-zrtava-mucenja-medu-ranjivim-skupinama-migranata-protection-of-victims-of-torture-among-vulnerable-groups-of-migrants/>

4.4. Prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite prema ZMPZ-u

Tražitelji međunarodne zaštite za vrijeme postupka utvrđivanja statusa imaju određena prava i obveze, zajamčene čl. 52. – 62. ZMPZ-a koja uključuju: boravak, slobodu kretanja, osiguranje odgovarajućih materijalnih uvjeta prihvata, zdravstvenu zaštitu, osnovno i srednje obrazovanje, informacije, pravno savjetovanje i besplatnu pravnu pomoć, slobodu vjeroispovijesti, rad i isprave.

U Prihvatilištima u Zagrebu i Kutini tijekom 2018. djelovale su različite domaće i međunarodne organizacije civilnog društva koje tražiteljima pružaju različite usluge i pomoć: Hrvatski crveni križ (dalje u tekstu: HCK), Isusovačka služba za izbjeglice (dalje: JRS), Centar za mirovne studije (dalje u tekstu: CMS), Inicijativa Are You Syrious, Ruke nade (*Croatian Baptist Aid*), Društvo za psihološku pomoć, Rehabilitacijski centar za stres i traumu (dalje u tekstu: RCT), Liječnici svijeta, UNHCR, IOM.

Vidi se jače uključivanje organizacija civilnog društva u pružanje usluga tražiteljima, a na temelju reguliranih odnosa s MUP-om, što ocjenjujemo pozitivnim, no i dalje su vidljivi izazovi u ostvarivanju zakonom zajamčenih prava tražitelja, osobito kada ostvarivanje tih prava u većoj mjeri ovisi o djelovanju institucija/ustanova.

Tijekom 2018., u Prihvatilištu u Zagrebu potpuno su renovirane sobe u dijelu gdje su smještene obitelji dok se veći dio Prihvatilišta i dalje renovira. Problem predstavlja često seljenje tražitelja iz jednog u drugi dio objekta zbog radova.⁵¹ Uslijed rekonstrukcije smještajnog dijela Prihvatilišta u Zagrebu, od ljeta 2018. do ljeta 2019. godine, za kada je predviđen završetak rekonstrukcije, kapacitet Prihvatilišta u Zagrebu reduciran je na 360 mjesta.⁵²

Tijekom 2018. pojavile su se informacije o mogućem preseljenju/izgradnji novog Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite na područje grada Petrinje, u naselju Mala Gorica, za što su odobrena sredstva u okviru Fonda za azil, migracije i integraciju.⁵³ Najavu izgradnje Prihvatilišta u naselju Mala Gorica popratio je javni otpor lokalnog stanovništva i Gradskog vijeća Grada Petrinje.⁵⁴

Ukupan broj prihvatnih mjesta u Prihvatilištu u Kutini je 100. Sobe dijele obitelji, a u posebne sobe smještene su same žene. U Prihvatilištu u Zagrebu tražitelji se mogu uključiti, među ostalim, u kreativnu radionicu, teretanu, ili učenje jezika. Tražiteljima je na raspolaganju

⁵¹ Dopis HCK-a od 18.3.2019. (dokumentacija HPC-a)

⁵² v. bilješku 22.

⁵³ <http://eufondovi.mup.hr/UserDocsImages/dokumenti/Odluke%20o%20dodjeli%20sredstava%20za%20financiranje%20projekata/Uspostava%20infrastrukture%20i%20ja%20C4%8Danje%20kapaciteta%20Prihvatili%20A1ta%20za%20tra%20C5%BEitelje%20azila%20u%20Maloj%20Gorici.pdf>

⁵⁴ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/petrinjsko-gradsko-vijece-jednoglasno-zakljucilo-ne-zelimo-izgradnju-velikog-prihvatnog-centra-za-migrante-u-nasem-gradu/8334023/>

knjižnica, sportske aktivnosti u sklopu i izvan Prihvatišta te glazbena učionica.⁵⁵ Iz prakse pružanja pravne pomoći tražiteljima, moguće je primijetiti da su tražitelji slabije zainteresirani za različite aktivnosti zbog dugog boravka u prihvatilištima i čekanja odluke o podnesenom zahtjevu.

Zdravstvena zaštita tražiteljima osigurana je u ugovornim zdravstvenim ustanovama koje je odredilo Ministarstvo zdravstva (Zagreb – Dom zdravlja Zagreb Centar, ambulanta u Dugavama i u Kutini – Dom zdravlja Kutina). U domu zdravlja je određena nadležna ambulanta (obiteljske medicine) za pružanje hitne medicinske pomoći i dijelom primarne zdravstvene zaštite za kronične, životno ugrožavajuće bolesti. Određene su od strane Ministarstva zdravstva i specijalističke ambulante za ranjive skupine – pedijatrijska, ginekološka ambulanta, ambulanta školske medicine za oba Prihvatišta, neuropsihijatrijska ambulanta u bolnici Ivan Barbot u Popovači za Prihvatište u Kutini, psihijatrijska bolnica „Sveti Ivan“ u Zagrebu, ambulanta za liječenje ovisnosti u Zavodu Andrija Štampar u Zagrebu te stomatološke ambulante za pružanje pomoći s nivoa hitne i primarne zdravstvene zaštite. Bolnička skrb i liječenje pruža se u mjesno nadležnim bolnicama – dr. Ivo Pedišić u Sisku i KBC Rebro. Iz Društva za psihološku pomoć ističu da je i dalje veliki problem dostupnost psihijatrijskog liječenja, gotovo u pravilu se tražitelje hospitalizira u trajanju od jednog do dva dana, bez obzira na težinu problema s mentalnim zdravljem.⁵⁶

Liječnici svijeta vode ambulantu u Prihvatištu za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu koja radi svakim radnim danom. Od 1. studenog 2018. započeli su s provedbom projekta „Prevenција bolesti, psihološka podrška, pristup i pomoć u zdravstvenoj skrbi za tražitelje međunarodne zaštite - 4P“, financiranog iz Fonda za azil, migracije i integraciju Europske unije kroz koji je tražiteljima dostupna kontinuirana, individualizirana, jezično prilagođena i kulturološki osviještena skrb i zdravstveno praćenje unutar prihvatilišta. Ambulanta Liječnika svijeta u Prihvatištu u Zagrebu otvorena je svakog radnog dana od 10:00 do 18:00 sati, a u Kutini dva do četiri puta mjesečno po jedan dan.⁵⁷

Službenici Prihvatišta u Zagrebu, posebno stručni referent za higijenske i zdravstvene poslove, zaduženi su za koordinaciju između tražitelja, Liječnika svijeta, ostalih udruga i ambulanti u organizaciji narudžbi, pregleda i dr. te organiziraju prijevoz i pratnju tražitelja.⁵⁸

Tim Liječnika svijeta čini dvoje liječnika opće medicine, medicinska sestra i dva prevoditelja. Oni obavljaju zdravstvene konzultacije na razini primarne zdravstvene zaštite u prihvatilištima u Zagrebu i Kutini. Također, provode prve službene zdravstvene preglede

⁵⁵ v. bilješku 51.

⁵⁶ Dopis Društva za psihološku pomoć od 21.12.2018. (dokumentacija HPC-a)

⁵⁷ Dopis Liječnika svijeta od 23.12.2018. (dokumentacija HPC-a)

⁵⁸ v. bilješku 22.

novopristiglih tražitelja međunarodne zaštite – svaki radni dan u Zagrebu i dva do četiri puta mjesečno po jedan dan u Kutini.

Također, u timu su i dvije psihologinje koje provode individualna psihološka savjetovanja/terapije (svaki radni dan u Prihvatištu u Zagrebu, te po potrebi u Kutini). U svrhu osiguranja cjelovite podrške i skrbi, suradnik u zajednici i prevoditelj pružaju praktičnu podršku/pomoć u smislu prevođenja, pružanja informacija i savjetovanja, kao i pomoć tražiteljima i osobama s odobrenom međunarodnom zaštitom, u ostvarivanju njihovih prava (uključujući narudžbe i prijevoz pacijenata u zdravstvene ustanove po potrebi). Liječnici svijeta zapošljavaju i vanjske suradnike – specijaliste ginekologije, pedijatrije i psihijatrije, koji posjećuju Prihvatište u Zagrebu jednom do četiri puta mjesečno (ovisno o potrebama). Cijepljenje djece tražitelja se kontinuirano provodi kroz suradnju MUP-a, Doma zdravlja Zagreb-Centar, Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „dr. Andrija Štampar“ i Liječnika svijeta.⁵⁹

HCK u suradnji s Liječnicima svijeta i MUP-om pruža asistenciju prijevoza tražiteljima koje je potrebno voziti na pretrage, prevođenje tijekom pregleda na arapski ili farsi jezik te sudjeluje u kupnji lijekova i medicinskih potrepština u slučaju potrebe.⁶⁰ HCK pruža psihosocijalnu pomoć i podršku tražiteljima međunarodne zaštite u prihvatilištima u Zagrebu i Kutini gdje su prisutni svakodnevno. Osim HCK-a, psihološku pomoć/podršku tražiteljima u Prihvatištu u Zagrebu pružalo je i Društvo za psihološku pomoć te psihologinja suradnica HPC-a na projektu „Zaštita žrtava mučenja među ranjivim skupinama migranata“.

RCT psihološku pomoć i podršku tražiteljima i osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita pruža u svom uredu u gradu Zagrebu.⁶¹

HCK tiskao je višejezične letke (hrvatski, engleski, arapski, farsi) o održavanju higijene i higijenskih navika koji su dostavljeni tražiteljima koji borave u prihvatilištima. Tijekom 2018., HCK je u prihvatilištima u Zagrebu i Kutini organizirao niz radionica o podizanju svijesti o nasilju nad ženama, seksualno i rodno uvjetovanom nasilju i trgovanju ljudima.⁶²

Tijekom 2018., Are You Syrious? organizirao je tečajeve hrvatskoga jezika u suradnji sa „Croaticumom – Centrom za hrvatski kao drugi i strani jezik“, tečaj osnovnog latiničnog opismenjavanja u suradnji s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu - dio kolegija “Društveno korisno učenje”, s Odsjeka za kroatistiku, tečajeve engleskog jezika - početni, srednji i napredni u integracijskom centru udruge AYS te dodatne individualne sate hrvatskog jezika za djecu kojoj je potrebna dodatna podrška u učenju jezika u Prihvatištu u Zagrebu.⁶³

⁵⁹ v. bilješku 57.

⁶⁰ v. bilješku 51.

⁶¹ Dopis Rehabilitacijskog centra za stres i traumu od 18.1.2019. (dokumentacija HPC-a)

⁶² v. bilješku 51.

⁶³ Dopis Are You Syrious od 10.1.2019. (dokumentacija HPC-a)

Pravne informacije tražiteljima u postupku pred MUP-om i nadalje pružaju organizacije civilnog društva (HPC, JRS, CMS) u okviru svojih redovitih aktivnosti. MUP je u kolovozu 2018., sukladno obvezi iz čl. 59. ZMPZ-a raspisao javni natječaj za financiranje projekta pružanja pravnog savjetovanja u postupku odobrenja međunarodne zaštite, no do kraja godine nisu bili objavljeni rezultati javnog natječaja.

4.5. Zaštita djece bez pratnje – iz prakse HPC-a

Tijekom 2018. godine, HPC je provodio projekt „Zajedno u zaštiti prava djece bez pratnje“⁶⁴ u suradnji s ustanovama socijalne skrbi u Ivancu, Zagrebu i Karlovcu, financiran od strane Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Projekt je bio usmjeren na edukaciju i otvaranje dijaloga sa stručnim djelatnicima u ustanovama socijalne skrbi koji rade s djecom bez pratnje te na pružanje pravnih informacija/savjeta djeci bez pratnje koja su smještena u ustanovama socijalne skrbi u spomenutim gradovima.

Tijekom rada s djecom bez pratnje kao i stručnim djelatnicima koji skrbe o njima prepoznati su određeni problemi i doneseni su sljedeći zaključci:

- Potreba za provođenjem detaljnijeg inicijalnog zdravstvenog pregleda djeteta bez pratnje;
- Nužnost osiguravanja plaćanja posebnih skrbnika i njihovih dežurstava izvan radnog vremena;
- Potreba angažiranja prevoditelja za razgovor s djecom bez pratnje (evidentan je nedostatak prevoditelja za paštu jezik, kurdski jezik i druge jezike za koje u RH ne postoji veliki broj prevoditelja, najčešće po jedan za svaki jezik, pa je stoga onemogućen adekvatan rad s djecom koja dolaze iz zemalja u kojima se govore ti jezici); te osiguravanje njihovog plaćanja (mogućnost korištenja prevoditelja navedenih na listi Ministarstva unutarnjih poslova kroz suradnju između Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i Ministarstva unutarnjih poslova);
- Potreba osiguravanja obaveznog provođenja prvog razgovora s djetetom bez pratnje u što kraćem roku, na temu upoznavanja s ustanovom gdje je smješteno, s njegovim pravima i obvezama te kućnim redom ustanove u koju je smješteno, uz prisustvo prevoditelja;
- Potreba provođenja obaveznog razgovora između posebnog skrbnika i djeteta, uz prisustvo prevoditelja, zbog pripreme djeteta za uzimanje zahtjeva za međunarodnom zaštitom i saslušanja u postupku odobrenja međunarodne zaštite;
- Potreba prilagođavanja kućnog reda ustanove socijalne skrbi djeci bez pratnje (u ustanovama u kojima je to moguće i izvedivo) stranim državljanima budući da se ne radi o djeci s poremećajem u ponašanju;
- Potreba omogućavanja korištenja usluga dječjeg psihologa ili psihijatra, ovisno o potrebama djeteta bez pratnje, koji su posebno obučeni za rad s djecom bez pratnje,

⁶⁴ <http://www.hpc.hr/2018/10/30/projekt-zajedno-u-zastiti-djece-bez-pratnje-2/>

tražiteljima međunarodne zaštite i izbjeglicama, potencijalnim žrtvama mučenja zapravo ranjivim skupinama;

- Nužnost omogućavanja pravovremenog i potpunog ostvarivanja zakonom definiranih prava djece bez pratnje stranih državljana, naročito prava na obrazovanje i prava na zdravstvenu skrb, koja prava se najteže ostvaruju (pristup pravu i ostvarenje pojedinog prava uvelike ovisi o mjestu u kojem se dijete bez pratnje nalazi);
- Potreba pojednostavljivanja ostvarivanja prava na spajanje obitelji roditelja ili srodnika djeteta bez pratnje s djetetom bez pratnje u RH, a koji se nalaze u zemljama podrijetla (zemlje zahvaćene ratom ili zemlje represivnih režima u kojima je ponekad nemoguće pribaviti putnu ispravu i/ili zakonito napustiti državu), zbog izrazite ranjivosti djeteta bez pratnje (često teško izvedivo zbog kompliciranosti postupka, stroge administracije te nedostatka financijskih sredstava);
- Potreba uspostave efikasnije međusobne komunikacije između centara za socijalnu skrb radi izbjegavanja kraćih ili dužih vremenskih perioda u kojima dijete bez pratnje nema imenovanog posebnog skrbnika;
- Potreba formiranja liste posebnih skrbnika posebno educiranih za rad s djecom bez pratnje;
- Nužnost što hitnijeg razmatranja alternativnih oblika smještaja djece bez pratnje stranih državljana, budući da praksa pokazuje neprikladnost smještaja takve ranjive skupine osoba u odgojnim domovima (djeca bez pratnje smještena su u istoj ustanovi kao i hrvatska djeca s poremećajima u ponašanju te je praksa pokazala negativan utjecaj te djece na djecu bez pratnje);
- Nužnost osiguravanja kontinuirane edukacije za posebne skrbnike u području sustava međunarodne zaštite, a zbog obveze skrbnika na pripremu djeteta bez pratnje tražitelja međunarodne zaštite za uzimanje zahtjeva i saslušanje u postupku odobrenja međunarodne zaštite.
- Praksa imenovanja skrbnika iz grupe s kojom je dijete doputovalo se polako napušta, ali su i dalje primjećeni slučajevi u kojima se to događalo, čime se dijete bez pratnje izlaže opasnostima od trgovanja ljudima iz razloga što većina migranata koji dolaze u RH nemaju valjane putne isprave pa je teško utvrditi je li dijete u srodstvu s osobama s kojima je doputovalo.

4.6. Položaj organizacija civilnog društva aktivnih u području migracija i azila u RH

Organizacije civilnog društva su tijekom 2018. izvještavale o otežanom pristupu prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite, kao i Prihvatnom centru za strance. Nakon više od desetljeća duge suradnje, MUP nije produžio Sporazum o međusobnoj suradnji s CMS-om te tako onemogućio ulaz njihovih volontera u prostorije prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite u kojima su provodili razne aktivnosti. MUP je izvijestio da nisu pronašli stvarne potrebe za potpisivanjem Sporazuma s CMS-om, a jedan od razloga jest što druge organizacije, koje djeluju u prihvatilištima, pružaju sadržajno iste ili slične aktivnosti kao CMS.⁶⁵

RCT je također izvijestio da im je sredinom 2018. godine istekao sporazum s MUP-om o ulasku i radu u prostoru prihvatilišta, koji i pored uredno dostavljenog zahtjeva za potpisivanjem novog sporazuma, do kraja 2018. nije ponovno sklopljen.⁶⁶

Volonter udruge Are You Syrious (AYS), prvi je aktivist u RH koji je nepravomoćno osuđen pod optužbom da je navodno u noćnim satima 21. ožujka 2018. pomogao grupi od 14 izbjeglica prilikom prelaska srpsko-hrvatske granice. Prema nepravomoćnoj presudi Prekršajnog suda u Vukovaru od 25. rujna 2018. godine kažnjen je s 60.000 kuna jer je izbjeglicama pomagao tako da im je svjetlosnim signalima iz svog vozila „... *davao upute gdje i kada mogu nezakonito prijeći državnu granicu i ući na područje Republike Hrvatske...*“.⁶⁷

U odnosu na pristup Prihvatnom centru za strance, uočeni su problemi u pristupu odvjetnika strankama koje su smještene u Prihvatnom centru (primjerice, ne odobrava se posjet odvjetnika i traži se potpisana punomoć stranke radi ulaska odvjetnika u Prihvatni centar za strance, a evidentno je da ulazak odvjetniku treba radi potpisa punomoći). Isti problem ističe i pučka pravobraniteljica u svom Izvještaju za 2018. godinu navodeći da se onemogućavanjem pristupa odvjetnika strancima koji su u detenciji krše međunarodni standardi koji jamče pravo na nesmetani pristup odvjetniku od samog početka lišavanja slobode, bez ograničenja i cenzure, a može predstavljati i povredu članka 6. EKLJP.⁶⁸

⁶⁵ <https://vijesti.rtl.hr/novosti/hrvatska/3286771/cms-mup-nam-pokusava-opstruirati-rad-mup-te-tvrdnje-nisu-tocne/>; <https://euractiv.jutarnji.hr/PiD/migracije/pomogli-su-stotinama-tisuca-izbjeglica-ali-sada-strahuju-za-svoju-sigurnost/8073059/>; <https://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/mup-izbacuje-cms-iz-prihvatilista-za-trazitelje-azila>; <https://mup.gov.hr/vijesti-8/reagiranje-mup-a-na-optuzbe-centra-za-mirovne-studije/282313>;

⁶⁶ v. bilješku 61.

⁶⁷ <https://www.portalnovosti.com/dragan-umicevic-kazna-meni-je-poruka-drugima>; <https://medium.com/are-you-syrious/ays-special-when-governments-turn-against-volunteers-the-case-of-ays-81f9e0e80e7>;

⁶⁸ v. bilješku 21.

5. Azil u zakonodavstvu i praksi: azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom

5.1. Integracija u hrvatsko društvo

Prema ZMPZ-u, prava azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom obuhvaćaju: boravak, spajanje obitelji, smještaj, rad, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, slobodu vjeroispovijesti, besplatnu pravnu pomoć, socijalnu skrb, pomoć pri integraciji u društvo, vlasništvo nekretnine sukladno Konvenciji o statusu izbjeglica iz 1951., kao i stjecanje hrvatskog državljanstva sukladno propisima koji reguliraju stjecanje državljanstva. U svibnju 2017. donesen je Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje 2017. do 2019. godine.⁶⁹ Cilj Akcijskog plana pružiti je pomoć i zaštitu osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita kako bi lakše prebrodili tešku situaciju izbjegličko/humanitarne krize. Akcijski plan odnosi se na sljedeća područja integracije: socijalna skrb i zdravstvena zaštita; smještaj i stanovanje; učenje jezika i obrazovanje; zapošljavanje; međunarodna suradnja te podizanje svijesti o problematici osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

Što se tiče integracije azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, u 2018., kao i prethodnih godina, i nadalje se najveći problemi odnose na učenje hrvatskog jezika, zapošljavanje i smještaj. Tečaj hrvatskog jezika, povijesti i kulture se već duži niz godina ne provodi kontinuirano. U dva navrata se tečaj održavao u trajanju od 70 sati što nije dovoljno. Tečaj hrvatskog jezika u trajanju od 70 sati uz asistenciju JRS-a prošlo je 36 osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.⁷⁰ Problem predstavlja to što za svaki semestar Ministarstvo znanosti i obrazovanja raspisuje javnu nabavu te se tečaj ne održava kontinuirano, a osobe po dobivanju zaštite duže vrijeme čekaju da krenu na tečaj.

HCK također ističe nedostatak sustavnog tečaja hrvatskog jezika kao najvećeg problema integracije.⁷¹

HPC je u svojoj praksi pružanja pravne pomoći osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita uočio probleme u ostvarivanju prava na spajanje obitelji. Osobe se često susreću s poteškoćama prilikom ispunjavanja svih potrebnih uvjeta za spajanje obitelji (primjerice, pristupanje veleposlanstvima RH koja se često nalaze izvan zemalja podrijetla osoba koje se spajaju ili nabavljanje sve potrebne dokumentacije).

⁶⁹ <https://pravamanijina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/AKCIJSKI%20PLAN%20ZA%20INTEGRACIJU%202017-2019.pdf>

⁷⁰ Razgovor s voditeljem programa JRS-a od 10.12.2018. (dokumentacija HPC-a)

⁷¹ Dopis Hrvatskog Crvenog križa od 29.11.2018. (dokumentacija HPC-a)

Također, još je uvijek otežan pristup uslugama zdravstvene zaštite jer djelatnici zdravstvenih ustanova nisu upoznati s načinom provođenja zdravstvene zaštite (npr. kako upisati pacijenta, kome slati troškove za zdravstvene usluge, koje uputnice treba izdati, kako napisati recept i u kojoj ljekarni će biti prepoznati kao korisnici koji uživaju zdravstvenu zaštitu). Većina ljekarni ne želi izdati lijekove jer nadležno Ministarstvo zdravstva ne plaća na vrijeme te imaju problema s naplatom.⁷²

Zbog nepoznavanja hrvatskog jezika, azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom otežana je komunikacija s institucijama prilikom ostvarivanja prava na socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu.

Za provedbu mjera u području zapošljavanja stranaca, s posebnim naglaskom na azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom nadležan je Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ). Prema podacima HZZ-a⁷³ u evidenciji je zabilježeno ukupno 119 nezaposlenih azilanata, od kojih je 78 muških a 41 ženska osoba te 20 osoba pod supsidijarnom zaštitom (10 muškaraca i 10 žena), pri čemu su u najvećem broju evidentirani u Regionalnom uredu Zagreb (127 osoba), a potom u Regionalnom uredu Sisak (6), Regionalnom uredu Zadar (6), Kutina (2), Rijeka (1), Varaždin (1) i Pula (1). U aktivnost individualnog savjetovanja u 2018. uključeno je 248 azilanta i 27 osoba pod supsidijarnom zaštitom. U mjere aktivne politike zapošljavanja uključeno je ukupno 18 azilanta te dvije osobe pod supsidijarnom zaštitom. Mjere u koje su uključeni su sljedeće: javni rad, osposobljavanje na radnom mjestu s ciljem stjecanja javne isprave o osposobljenosti te potpore za zapošljavanje.

HCK je tijekom 2018. radio na umrežavanju poslodavaca i osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom, a koje je rezultiralo zapošljavanjem određenog broja osoba.⁷⁴ Isto tako, RCT je tijekom 2018. provodio aktivnosti usmjerene na zapošljavanje osoba s odobrenom zaštitom i tražitelja međunarodne zaštite. RCT ističe da u praksi postoje slučajevi iskorištavanja s kojima se susreću tražitelji međunarodne zaštite, ali i osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom kada se zaposle (npr. radno vrijeme dulje od ugovorenog, neplaćanje prekovremenog rada, zakidanje za zakonom određeni godišnji odmor).⁷⁵

Tijekom 2018., počelo se više raditi na lokalnoj integraciji osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom na područjima jedinica lokalnih i područnih samouprava, a gdje će osobe biti smještene. Grad Zagreb je u svom Socijalnom planu 2014.-2020. po prvi puta definirao strateško područje integracije azilanata i odredio mjere kojima će se provoditi. Kao prioriteti određeni su istraživanje stanja i potreba azilanata na području Grada Zagreba,

⁷² Ibid.

⁷³ Dopis Hrvatskog zavoda za zapošljavanje od 28.1.2019. (dokumentacija HPC-a)

⁷⁴ v. bilješku 71.

⁷⁵ v. bilješku 61.

osiguravanje uvjeta za privremeno stambeno zbrinjavanje azilanata te osiguravanje uvjeta za integraciju azilanata.⁷⁶

U odnosu na smještaj osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, Središnji državni ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje ističe da je tijekom 2018. raskinut 41 ugovor o najmu stana za ukupno 113 osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom, jer su protekle dvije godine tijekom kojih su imali pravo na besplatan smještaj. Stoga se nameću pitanja nalaze li se još u RH, gdje su smješteni i s kakvim se poteškoćama susreću.⁷⁷ Iz JRS-a također kao problem ističu smještaj osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita nakon proteka dvije godine besplatnog smještaja jer je dio osoba smještaj potražilo u Prihvatilištu za beskućnike u Kosnici.⁷⁸

5.1.2. Integracija izbjeglica preseljenih iz Turske

Tijekom 2018. iz Turske u RH preseljeno je ukupno 112 osoba i svi su državljani Sirije. U cilju provedbe Odluka Vlade iz 2015.⁷⁹ i 2017. godine⁸⁰ i integracije preseljenih izbjeglica, MUP RH surađivao je s hrvatskim uredom Međunarodne organizacije za migracije (IOM) na projektu „Pružanje podrške Vladi Republike Hrvatske pri preseljenju izbjeglica“. Projekt uključuje aktivnosti inicijalne integracije u hrvatsko društvo (učenje hrvatskog jezika, daljnje upoznavanje s hrvatskom kulturom, običajima, zakonima, pravima i obvezama), suradnju s lokalnom i područnom samoupravom te institucijama i organizacijama koje djeluju u sustavu azila. Nakon odobrenja međunarodne zaštite te početnih integracijskih mjera, preseljene izbjeglice se smještaju izvan Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite, u smještajne jedinice koje osigurava Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje.⁸¹ U prosincu 2018. MUP je sklopio Sporazum o suradnji na području integracije preseljenih osoba iz Turske s JRS-om koji će kroz 13 mjeseci voditi sve aktivnosti vezane za prihvati i integraciju izbjeglica koje će biti preseljene iz Turske.⁸²

Integracijski proces izbjeglica preseljenih iz Turske razlikuje se od onoga koji prolaze državljani trećih zemalja kojima je odobrena međunarodna zaštita u RH, a koji nisu došli preseljenjem u RH. Za preseljene izbjeglice integracija započinje i prije dolaska u RH (kulturološka orijentacija u Turskoj), te se intenzivno nastavlja njihovim dolaskom u Prihvatilište za tražitelje međunarodne zaštite. Isto tako, preseljenim izbjeglicama pruža se individualna podrška tijekom procesa integracije, a s obzirom da se integracija najčešće

⁷⁶ Socijalni plan Grada Zagreba 2014.-2020. (<https://www.zagreb.hr/socijalni-plan-grada-zagreba-2014-2020/70651>).

⁷⁷ v. bilješku 21.

⁷⁸ v. bilješku 70.

⁷⁹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_78_1507.html

⁸⁰ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_10_99_2276.html

⁸¹ <https://mup.gov.hr/vijesti/u-republiku-hrvatsku-preseljena-druga-skupina-izbjeglica-iz-turske/271645>; <https://mup.gov.hr/vijesti/u-hrvatsku-preseljena-cetvrta-skupina-izbjeglica-iz-turske/282581>; <https://mup.gov.hr/vijesti/u-hrvatsku-preseljena-peta-skupina-sirijskih-izbjeglica-iz-turske/282401>

⁸² <https://mup.gov.hr/vijesti-8/sporazum-o-suradnji-na-podrucju-integracije-preseljenih-osoba/283101>;

definira kao dvosmjernan proces, podrška se pruža i jedinicama lokalne samouprave u kojima će izbjeglice biti smještene. Različito od navedenog, integracijski proces za osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, a nisu došle preseljenjem u RH, najčešće započinje tek nakon što im međunarodna zaštita bude odobrena. Također, nedostaje im individualna podrška tijekom procesa integracije te često ovise o dobroj volji volontera raznih organizacija civilnog društva.

6. Zaključno

Godinu 2018. obilježio je znatan utjecaj sve jače kontrole vanjskih granica EU na ostvarivanja prava izbjeglica na pristup teritoriju i sustavu azila, posljedica čega su sustavna kršenja ljudskih prava izbjeglica, na što ukazuju nevladini akteri u sustavu azila. U slučaju osoba koje trebaju međunarodnu zaštitu, mogućnost pristupa sustavu azila direktno je povezana s mogućnošću ulaska na teritorij određene države. Pristup sustavu azila prvi je korak u omogućivanju ostvarivanja prava na traženje međunarodne zaštite, kako je ono predviđeno međunarodnim i europskim dokumentima za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ograničavanje pristupa sustavu azila onemogućuje provedbu postupka utvrđivanja izbjegličkog statusa, što znači da će osobe kojima je potrebna zaštita ostati neprepoznate. Jačanjem kontrole vanjskih granica EU, a samim time i vanjske granice RH prema trećim zemljama, dovodi se u pitanje bezuvjetna primjena načela *non refoulement* (zabrane vraćanja).

EU, kao i dio njenih država članica, teži potpunoj funkcionalnosti sustava premještanja i preseljenja izbjeglica, zatvaranju i eksternalizaciji sustava međunarodne zaštite, što ostavlja u limbu izbjeglice koje se nalaze u trećim državama na samim vanjskim granicama EU. Na javne politike u području azila utječe politika sprječavanja neregularnih migracija i okretanje ka poticanju zakonitih dolazaka izbjeglica. Potrebno je jačati civilni nadzor nad radom javnih institucija i pratiti ostvarivanje pristupa teritoriju i sustavu azila kao nužnog preduvjeta za ostvarivanje prava na azil u praksi.

U 2018. nije bilo značajnijih promjena na razini zakonodavstva kojim je uređen sustav azila u Hrvatskoj. Na razini prakse, smanjen je broj tražitelja međunarodne zaštite, no vrijeme odlučivanja o njihovim zahtjevima često se produži i izvan zakonom predviđenih rokova. Također, uočeni su problemi u prepoznavanju ranjivih skupina tražitelja međunarodne zaštite, što posljedično uzrokuje probleme u primjeni posebnih postupovnih i prihvatnih jamstava.

U pogledu integracije azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, nužno je jačati institucionalnu suradnju na svim razinama vlasti te sustavno educirati službenike i senzibilizirati širu javnost.